("ఉదయం" వీక్లీ – ఉగాది సంచిక 1990)

ఆరేసుకోబోయి పారేసుకున్నాడు

ఎనిమిదేళ్ళకిందట ఒకనాడు ఉదయం మా ఇంటి కాలింగ్ బెల్ మోగితే నేనే వెళ్ళి తలుపుతీస్తే; చక్కగా డ్రెస్ చేసుకుని మొహంలో కాంతి పోసుకున్న ఓ పద్దెనిమిదేళ్ళ కుర్రాడు నిలబడి ఉన్నాడు; అక్కడ. నేను తలుపు తీసీ తియ్యగానే "నాపేరు వెంకటాచలమండి, చినవాల్తేరు నుండొచ్చాను. మీ బట్టలు ఉతికే నారాయణ మా ఫాదరండి" అని గడగడా చెప్పేడు.

"ఓహో, నువ్వా? చదువుకుంటున్నావుట కదు?" అన్నాను, దయగా.

"అవునండి. తొమ్మిదో క్లాసండి."

"రా; లోపలికి లా; అక్కడే నించుండి పోయేవేంటి?" అని ఆ అబ్బాయి అంతసేపటిదాకా లోపలికి రాకుండా నేనే అడ్డుగా వున్నానన్న సంగతి దాటవేసి దారి ఇచ్చేను.

"అదికాదండి, మా నాన్నగారికి రాత్రినుండీ ఒంట్లో బాగలేదండి: ఒకటే జ్వరం. మీరు ఈరోజు కాంపెల్తారని, మీ బట్టలు ఉండిపోయాయనీ చాలా బాధ పడి పోతున్నారండి. అంచేతండి–"

"అంచేత; నువ్వుగాని ఆ బట్టలు తీసుకు బయల్దేరిసే వేమిటి?" అన్నాను మరింత దయగా.

"మరేండి, మీ కాంపుటైం దాటిపోకుండా మీ బట్టలు మీ కందించేస్తే మీకూ. మా నాన్నగారికీ కూడా హాపీగా ఉంటాదని—" మంచిపని చేస్తూనే ఏదో పశ్చాత్తాప ధోరణిలో అన్నాడు వెంకటాచలం.

"మరి ఏవీ, బట్టలు?"

"కిందను సైకిలు స్టాండు కున్నాయండి. మీ ఇల్లూ, పేరూ సరిగా తెలుసుకోకుండా మేడమీదికి తెచ్చేడం ఎందుకని కిందనే ఉంచేశాను సార్. ఒక్క నిమిషం!" అని చకచకా మేడమెట్లు దిగి వెళ్ళి ఒక్క నిమిషంలోనే బట్టలు పట్టుకొచ్చేడు.

చాకలి నారాయణ కొడుకు వెంకటాచలం ఆ విధంగా పరిచయం అయ్యేడు.

నాకు! ఆ కుర్రాడి వేషం భాషా నాకు బాగా నచ్చేయి. పదిమంది మర్యాదస్థుల కుటుంబాల వాళ్ళ బట్టలు ఉతికే చాకలి కొడుకు కనక ఆ అబ్బాయి మంచి మంచి బట్టలు వేసుకోడంలో వింత ఏమీ లేదని సరిపెట్టుకున్నా అతని మాటలో యాస లేకపోడం, ఆ "మంచీ,మర్యాదా" వంశపారంపర్యంగా వచ్చినవి కావని, వాడి సొంత సంస్కారమే అనీ స్వయంకృషేననీ తెలిసి పోతోంది కదా.

నా బట్టలు మాత్రం తెచ్చేడు. "మిగతావి అంత అర్జంటు కాదన్నారండి మా నాన్నగారు" అని. లెక్కప్రకారం అప్పగించి; వెంటనే వెళ్ళిపోలేదు, వెంకటాచలం. మా అమ్మాయి అక్కడొక కుర్చీలో కూచుని, ఎదురుగుండా టీపాయి మీద పరుచుకుని తదేకంగా చూస్తున్న రీడర్స్ డైజెస్టు సంస్థవారి గ్రేట్ వరల్డ్ అట్లాస్ మీద పడ్డట్టుంది, వాడి దృష్టి. ఆ రోజుల్లో మూడు వందలరూపాయల ఖరీదుండే ఆ అట్లాసు వాడికి అందుబాటులో ఉండదన్నది నిస్సంశయం. అందు చేత వాడు వీలైనంత సేపూ ఆ అట్లాసులోకి మా అమ్మాయి చూస్తున్నంత సేపూ చూసేస్తాడన్నది ఖాయం. తనంతట తాను "ఆ పేజీ తియ్యండి, ఈ పేజీ తిప్పండి" అని అడక్కపోయినా; వాడు మా అమ్మాయితో సమానంగా ఆ అట్లాసులోకి తొంగి చూడ్డం మా అమ్మాయికి ఎంబరాసింగ్‌గా ఉంటుందేమో అని, అను మానించి నేను వాణ్ని ఆ విషయంలో నిరుత్సాహ పరచాలని నిశ్చయించు కున్నాను. కాని, డయిరెక్ట్‌గా "అలాంటి ఖరీదైన అట్లాసుల్లో నీతల దూర్చకురా ఒరే చాకలి కుర్రాడా" అని చెప్పేడానికి నా సంస్కారం కూడా అడ్డు తగిలింది. అందుచేత నేను గుప్‌చుప్‌గా లోపలికెళ్ళి, ఓ ముప్పయి రూపాయలు తెచ్చి వెంకటాచలం మొహంమీద రెండు చిటికెలు వేసేను. వాడు తలఎత్తి నావేపు చూసేడు.

"మీ నాన్నకి ఒంట్లో బావులేదంటున్నావుకదా.మందులికీ వాటికీ అవుసరం వొస్తుంది, ఈ ముప్పయి రూపాయలూ పట్టుకెళ్ళు. తరవాత లెక్క చూసు కుందాం." అన్నాను.

వెంకటాచలం డబ్బు అందుకుని "థాంక్యూసర్" అనేసి డబ్బు ముప్పయి రూపాయలూ ఉన్నాయా అని లెక్కయినా పెట్టుకోకుండా జేబులో పెట్టేసుకుని మళ్ళా అట్లాసులోకి చూడ్డంతో, మా అమ్మాయి ఆ పుస్తకాన్ని ఠపీమని పెద్ద చప్పుడు చేస్తూ మూసేసి స్ప్రింగ్ తన్నినట్టు స్పీడుగా నిలబడింది. వెంకటాచలం నాతో; "సార్; ఆ అట్లాసు ఒక్కసారి తిరగేసి చూడొచ్చునా,సార్?" అన్నాడు.

మా అమ్మాయి; (ఎంతైనా నాబిడ్డ కదా) గొప్ప పేట్రనైజింగ్ టోన్‌లో, "ఓ, షూర్!" అని పర్మిషన్ ఇచ్చేసి అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయింది.

వెంకటాచలం నిర్భయంగా మా అమ్మాయి ఖాళీచేసిన కుర్చీలో కూర్చుని అట్లాస్ తిరగెయ్యడం మొదలు పెట్టేడు.

మన దగ్గిర కూలిడబ్బులు తీసుకుని మనకి చాకిరీ చేసే పనివాళ్ళ కొడుకులో కూతుళ్ళో మన పిల్లలు చదివే పుస్తకాలు స్వతంత్రంగా చదివేస్తేనూ; మన పిల్లలు ఉపయోగించే ఫర్నిచరూ. వెహికిల్సూ చనువుగా ఉపయోగించేస్తేనూ మనం సహించం. కాని గబుక్కున ఏదైనా అనడానికి కూడా నాకు నోరు రాలేదు. అలాగని వెంకటాచలాన్ని ఏదోరకంగా చిన్నచూపు చూడాలని, ఆ సంగతి వాడికి బోధపడేటట్టుగా ఆ ఉద్యమం సాగాలని నాలో రేగిన కోరిక చావలేదు. అందుకనే కాబోలు; నేను ఇంకో కుర్చీలో కూర్చుని సంభాష ణ మొదలెట్టాను.

"ఎంత చదువుతున్నావు నువ్వు; తొమ్మిదా?"

"ఉఁ."

"ఇది నీ స్థాయికి అందదు. స్కాలర్లీ ఎడిషను."

"ఉఁ."

"అంతగా నీకు అట్లాస్ సరదా ఉంటే ఈ సారెప్పుడైనా ఒక సెలవు రోజుని రా,అక్స్‌ఫర్డ్ వాళ్ళు వేసింది స్కూల్ అట్లాస్ అనిఉంది,అది నీకుఇచ్చేస్తాను. ఈ అట్లాస్ కొన్నాక మా పిల్లలు దాని మొహం చూడ్డం మానేసేరు."

"అది నా దగ్గిరుంది సార్" అన్నాడు వెంకటాచలం నావేపు చూడకుండానే.

పనివాళ్ళో, వాళ్ల పిల్లలో మన ప్రిమిసిస్‌లో ఉన్నప్పుడు వాళ్ళు అటూ ఇటూ చూసి ఏదో చిన్నవస్తువు జేబులోనో బొడ్లోనో దోపేసుకుని చల్లగా జారుకోకుండా కాపలా కాసే సంస్కృతి. నాలో కూడా ఉండడం వల్ల కాకపోయినా, నేను నా సరదా కోసం నా పిల్లల వికాసం కోసం మూడు వందల రూపాయలు పోసి కొనుక్కున్న ఆ అట్లాస్ గురించి, లేదా అందులో ఉన్న గొప్ప విశేషాలను గురించి వెంకటాచలం మెప్పుగా ఏదైనా అంటే (నైబర్స్ ఎన్వీ. ఓనర్స్ ప్రైడ్) స్వీకరించడం కోసం మరింతసేపు నేను అక్కడే కూర్చున్నాను. కాని వెంకటాచం తన ఆనందాన్ని గాని విభ్రమనుగాని

నాడో పంచుకోక పోయేసరికి నాకు బోరుకొట్టి; "సర్లే. నువ్వు వెళ్ళేటప్పుడు ఈ తలుపు దగ్గిరిగా వేసి వెళ్ళు.మీనాన్నకి శ్రద్ధగా వైద్యంమాత్రం చేయించు." అని చెప్పేసి లేచాను.

మా కుర్రాళ్ళు చదివి వదిలేసిన పుస్తకాలు గాని, వాళ్ళకి పొట్టిగానో ఔటాఫ్ ఫేషన్‌గానో, అనిపించే బట్టలు గాని అడుక్కోడానికి వెంకటాచలం మా ఇంటికి అంతకి ముందుగాని ఆ తరవాత గాని ఎప్పుడూ రాలేదు. వెంకటాచలం మా ఇంటికి రెండోసారి (నాలుగేళ్ళ కిందట) రావడం ఎలా జరిగిందంటేను —

విశాఖపట్నంలో భారత నౌకాదళానికి చెందిన "పూర్వ ముఖ్యాలయం" (ఈస్టర్న్ నేవల్ కమాండ్) ఉంది కదా. ఆ సంస్థలో బాచిలర్ సెయిలర్స్ (అనగా అవివాహిత నావికుల)కోసం హాస్టల్స్ లాంటివి కూడా ఉన్నాయి. ఎక్కడెక్కడి నుంచో నౌకల్లో వచ్చే నావికులూ, ఇక్కడ శిక్షణ పొందేవాళ్ళూ ఆ హాస్టల్సులో టెంపరరీగా కొందరు, పర్మనెంటుగా కొందరు ఉంటారు. "సత్రాః భోజనా, మఠాం నిద్రా" రకం ఉద్యోగులు, వాళ్ళు. అయితే మనిషికి భోజనం నిద్రా కాక వేషం కూడా అవసరం కదా. ఈ "నావికులు" తమ దుస్తులు, దుప్పట్లు ఉతికించుకోడానికి ఊళ్ళో చాకళ్ళని పెట్టుకోనక్కర్లేకుండా (దానికోసం సమయం వృథా చెయ్యక్కర్లేకుండా) కేంపస్‌లోనే ధోబీలు, ధోబీఘాట్‌లు ప్రభుత్వ నియామక నిర్మాణాలవల్ల అమరి ఉంటాయి. ఆ కారణంగా నాలుగేళ్ళ కిందట రెండు "ధోబీ" వుద్యోగాలు ఖాళీపడ్డాయి. అప్పటికి వెంకటాచలం ఇంటర్ రెండో ఏడాది చదువు పూర్తిచేసి ఎంప్లాయిమెంట్ ఎక్స్ఛేంజిలో తన పేరు రిజిస్టర్ చేసుకున్నందువల్ల సహజంగా ఇతనికి ఆ ఉద్యోగానికి ఇంటర్వ్యూకి వెళ్ళమని కాగితం వచ్చింది. వెంకటాచలం—ఆ ఉద్యోగం నేనుచెయ్యను; అందుచేత ఆ ఇంటర్వ్యూకే వెళ్ళను, అని మొరాయించేడట; నారాయణ నా దగ్గిరికొచ్చి మొరపెట్టుకుని "ఆడికి తమరంటే గవురవం బాబూ. తమరోసారి సెప్పి వొప్పించరా?" అని వాడి ధోరణిలో (కాళ్ళా వేళ్ళా పడి) నన్ను అడిగేడు. "సరే, ఏదో సాకుపెట్టి మీ కుర్రాణ్ని నా దగ్గిరికి పంపించు;" అన్నాను. ఈసారి నారాయణ నా బట్టలు కొన్ని వుతికి ఇస్త్రీచేసి, తను అర్జంటుగా ఏదో ఊరెళ్తున్నాననీ, ఈ బట్టలు వెంకటాచలమే మా ఇంటికి అందచెయ్యాలనీ చెప్పి తన పాత్ర తను సమర్థవంతంగా నిర్వహించేడు.

"ఇంటర్ పేసయ్యేవుకదా, డిగ్రీకి చదువుతావా, లేకపోతే ఏదైనా ఉద్యో

గానికి వెళతావా? నీకూ ఇరవై ఏళ్ళు దాటేయికదా, మీ నాన్నకి చేతికి అందు కొస్తావని అడుగుతున్నాను!" అని ప్రారంభించాను, సంభాషణ.

"ఉద్యోగం దొరికితే చేస్తానండి," అన్నాడు వెంకటాచలం.

"ఇహనేం మరి! ఎంప్లాయిమెంట్ ఎక్స్ఛేంజికి వెళ్ళి నీ పేరు రిజిస్టర్ చేయించుకో. గురునాథరావుగారని, అక్కడ పనిచేసే ఆఫీసర్ ఒకాయన నాకు తెలుసు. ఏదైనా ఉద్యోగానికి కాల్ లెటర్ వచ్చేటట్టుగా నేను చూస్తాను."

"రిజిస్టర్ చేశానూ, కాల్‌లెటర్ వచ్చింది కూడానండి. ఐతే ఆ జాబ్ నాకిష్టంలేదు సార్. ప్యూన్ పనైనా చేస్తాను గానండీ, ధోభీ పనిమాత్రం చెయ్య నండి." అన్నాడు వెంకటాచలం.

వివరాలేవీ నాకు తెలియనట్టు నటించి సంగతంతా వెంకటాచలం నోటంటే రాబట్టేను. "ధోభీ అయితేనేం వోయి! నెలకి పన్నెండు వందల రూపాయల జీతం ఇస్తాయికదా, పైగా ఈ పని అయితే నేర్చుకోడం తప్పులు చెయ్యడం ఉండవు, నీకు. మాట పడకుండా అవలీలగా పనిచేసేగలవు. నన్నడిగితే ఇందులో చేరిపోడమే బెస్టు" అన్నాను.

"చదువుకున్న వాడికంటే చాకలాడు మేలని మీరేదో పాత సామెత చెప్తే చెప్పొచ్చు గానండి, నేను ఆ పని కూలికిగానీ జీతానికిగానీ చెయ్యదల్చుకో లేదండి." అని ఒక్క క్షణం ఆగేడు, వెంకటాచలం.

"అదేం అలాగ? కులవృత్తిలో అవమాన పడవల్సిందేం ఉండ కూడదే?" అన్నాను.

వెంకటాచలం సన్నగా నవ్వేడు. "మీరేమీ అనుకోనంటే ఒక ఇన్సిడెంట్ చెప్తానండి." అన్నాడు.

"చెప్పు, చెప్పు!" అన్నాను. వాడు కొంచెం ఉషారులో పడితే నేను పాఠం చెప్పడం సులువయిపోతుందన్న ధీమాతో.

"చెప్పు చెప్పు—అన్నారుకదండి సార్. ఇది చెప్పుకి సంబంధించిన సంగతేనంటే. మా వీధిలో వెంకటేశ్వర శర్మగారని ఒకాయన ఉన్నారండి. సేల్స్‌టాక్సాఫీసులో క్లర్కండి. ఆయనమీద ఏదో కంప్లేంటొస్తే సస్పెన్షన్‌లో పెట్టేరండి. ఎన్క్వయిరీలో శర్మగారికి ఫేవర్‌గా కొన్ని సాక్ష్యాలొచ్చేయండి. అంచేత ఓసారి ఆఫీసర్‌గారితో స్వయంగా మనవి చేసుకుందామని శర్మగారు ఆయనింటికి వెళ్లేరండి. వీధి తలుపు గడియ పెట్టుంటేను, తలుపు ఎన్నిసార్లు పిల్చినా యెవరూ రాలేదెందుకని తలుపు సందులోంచి చూసేడంటండి. సరిగ్గా సమయానికి ఆఫీసర్‌గారు లోపలి వరండాలో తన చెప్పు తెగిపోతే రిపేరు చేసు

కుంటూ కనబడ్డారటండి. ఇంతలోకి ఆఫీసర్‌గార్ని చూడ్డానికి సిటీ ఎంపోరియం ప్రొప్రయిటర్ నీలకంఠంగారొచ్చి—ఏంటయ్యా, అయ్యగారేం చేస్తున్నారు— అని శర్మగార్ని పలకరించేరటండి. నీలకంఠం గారికీ శర్మగారికీ బాగా దోస్తీ కదండి; అందుకని శర్మగారేమో, అయ్యగారు కులవృత్తి చేసుకుంటున్నారని జోకేస్తే యిద్దరూ నవ్వుకున్నారటండి ఆ తరవాత మరేంటైందో; ఓబయ్యగారు మర్నాడు శర్మగార్ని పిల్చి.సారీ పంతులుగారూ, మీ కేసులో నేను మీకేమీ వుపకారం చెయ్యలేకపోయానండి, మీరింక కులవృత్తి చేసుకోవలసిందేనండి అని చెప్పేసి ఉద్యోగం తీసేసిన ఆర్డర్ చేతికిచ్చేశారటండి."

ఓరి గుండెలు తీసిన బంటూ, ఎంత మాట అన్నావురా! అనుకుని నిర్ఘాంతపోయాను నేను.

"నేను పదోక్లాసు చదువుతున్నప్పుడే ఈ ధోభీ పని చెయ్యకూడదని నిర్ణయించుకున్నానండి. ఓరోజు సోషల్ మేష్టారు ఒక పాఠం బోధపరచడానికండి; గుడ్డమీద అంటించి మడతపెట్టిన ఇండియా మేప్ ఒకటి తెచ్చేరండి. పాఠం అయిపోయాకండి, ఆ మేప్‌ని ఎప్పట్లాగ మడతపెట్టడం మాస్టారికి చేతకాలేదండి. మా క్లాస్ లీడర్ సురేష్ ఆ మాప్ తీసుకుని ట్రై చేసేడండి, కాని మడత మరింత పాడైందే తప్ప అతనికీ చేతగాలేదండి. అప్పుడు మా మేష్టారేమో; "పిచ్చి వెధవల్లారా; మీకు చాతకాదర్రా ఆ పని. వెంకటాచలానికి ఇయ్యి; క్షణంలో మడత పెట్టేస్తాడు" అన్నారండి. నేను-అలాగే సార్- అనే వరకూ అందరూ నవ్వేరండి; ఆఖరికి సరిగ్గా మడతపెట్టేక కూడా నవ్వేరండి. అదుగో, అప్పుడు నిర్ణయించుకున్నానండి; ఈ జన్మలో చాకలి పని చెయ్యకూడదని!"

వెంకటాచలం చెప్పిన రెండు సంఘటనలూ నన్ను గాయపర్చిన మాట నిజమే. ఐనా సరే. అతని చిత్తశుద్ధినీ ఫ్రాంక్‌నెస్‌నీ మెచ్చుకోకుండా ఉండలేకపోయాను. పైగా, వెంకటాచలం ఇంత పొగరుబోతుతనంగా నిర్భయంగా మాట్లాడినా అతని తండ్రి నారాయణ మీద నాకున్న సానుభూతి వెంకటాచలాన్ని క్షమించగల ఔన్నత్యం ఔదార్యం నాలో స్థిరపరిచింది. అందువల్ల; ఆ మరుచటి నెలలో వెంకటాచలానికి మరో ప్రభుత్వ కార్యాలయంలో ప్యూన్‌పోస్టుకి ఇంటర్‌వ్యూకి రమ్మని పిలుపు వచ్చినప్పుడు ఆ నియామకం చేసే అధికారి సలాహుద్దీన్ నా క్లాస్‌మేట్ అయి వుండడంవల్ల అతనితో గట్టిగా చెప్పి ఆ ప్యూన్ ఉద్యోగం వెంకటాచలానికి ఇప్పించగలిగేను.

ఈ నాలుగేళ్ళపాటూ వెంకటాచలం సంగతి నేనాట్టే పట్టించుకోలేదు. చాలా దూరానికి ఇల్లు మారడంవల్ల చాకలిపనికి నారాయణకి బదులు మా కొత్త

ఇంటికి దగ్గిరిగా ఉన్న సుబ్బియ్యాని పెట్టుకున్నాం. ఎప్పుడైనా వెంకటాచలం గుర్తొస్తే అతగాడు ఇంటర్ పాసయేడు కనక, చదువుమీద ఇంటరెస్టూ స్వయం కృషిమీద నమ్మకం ఉన్నవాడు కనకా డిగ్రీకి ప్రయివేటుగా చదివి, పైపూ, షార్టుహేండూ నేర్చుకుని ఏ గుమస్తాగానో స్టెనోగ్రాఫర్‌గానో అభివృద్ధి సాధించి ఉంటాడని ఊహిస్తూ వచ్చాను; మొన్న ఆదివారం అతగాడు నాకు పూర్ణా మార్కెట్ దగ్గిర కనబడేటంత వరకూనూ.

"బావున్నావా? ఉద్యోగంలో ఏమైనా అభివృద్ధి వచ్చిందా?" అని పరామర్శించాను.

"బాగులేనండి. ఉద్యోగం సంగతంటారా; మీరే గెల్చారండి" అన్నాడు వెంకటాచలం.

"నేను గెలవడ మేమిటి. పుధ్యని?" అన్నాను.

"అదంతేనండి. చాకలాడికి పుట్టినందుకు నేను చాకలిగానే బతకాలని మా నాన్నగారితో బాటుగా మీరుకూడా ఒకప్పుడు అనుకున్నారు కదండి! అందుకని మీరే గెల్చారంటున్నానండి."

"నువ్వు కోరిన ప్రకారం నీకు నేను ప్యూన్ ఉద్యోగం ఇప్పించేను కదా; మళ్ళీ ఇదేం మాట?" అన్నాను.

"అంతా అలా జరిగిపోయిందండి. సలాహుద్దీన్‌గారున్న ఎడాదిపాటూ ఏం మోశానో, కాగితాలు. ఆ తరవాత కాగితాల మోత పోయి బట్టలమోత తగిలి చాకలినై పోయానండి."

"అదెలా జరిగింది? తరవాతొచ్చినాయన నిన్నేమైనా డిస్మిస్ చేస్సేడా?"

"అలా చేసినా బాగుండేదేమో! కాని, సలాహుద్దీన్‌గారి తరవాత వొచ్చిన రామలింగస్వామిగారికి ఓరోజు అర్జంటుగా చాకలి కావలసి వస్తే పోనీ కదా అని మా నాన్నగార్ని వప్పగించేనండి. నేను మా నాన్నగారి కొడుకునని తెలిసే వరకు డబ్బులిచ్చి చాకలి పని మా నాన్నగారికే ఇచ్చేరండి. ఆ తర వాత; ఒరే వెంకటాచలం; నువ్వు ఇవాళ నుంచీ ఆఫీసుకి రాకు, బంగళాలోనే ఉండిపోయి ఏరోజు బట్టలు ఆరోజు ఉతికేసి ఇంటికి వెళిపో; నీకు ఆఫీసువాళ్లు నెలనెలా జీతం నీ కాళ్ళ దగ్గిరికి పట్టుకొచ్చి ఇచ్చేసే ఏర్పాటు చేస్తాను. ఏముంది పెద్ద కష్టం! ఓవర్ హెడ్ టాంకులో సమృద్ధిగా నీళ్ళుంటాయి. సబ్బులు, సబ్బుగుండలు, సోడాగుండ, నీలిమందు, గంజి, ఏం కావలిసినా నీ చేతిడబ్బు నయాపైసా పడకుండా అన్నీ నేను ఏర్పాటు చేస్తాను. రోజూ ఒక్క పూట పనిచేస్తె చాలు; నెలజీతం పన్నెండు వందల రూపాయలూ నీకొచ్చేస్తుంది. పైగా నెలకో పదిరోజులు నాతోబాటు నువ్వుకూడా టూర్లకి షాలో అయినట్టు రాసి నెలకి రెండువందలు తక్కువ కాకుండా టి.ఏ. కూడా ఇస్తాను; అన్నా

రండి. ఏదో, పెద్ద ఆఫీసర్‌గారు కదా అని మొహమాటపడి ఒప్పుకున్నందుకు చివరికి పర్మనెంటుగా చాకలినైపోయానండి, వారు ఒక్కపూట అన్నారు గానండి; ఉదయం ఉతుకుడు మధ్యాన్నం ఇస్త్రీ- ఇలాగ రెండుపూటలా వనొచ్చి నా నెత్తిమీద పడ్డాదండి. రామలింగస్వామిగారు ట్రాంస్ఫరై వెళ్ళిపోతూ తన దగ్గిర ఛార్జి తీసుకున్న సుబ్బరామశాస్త్రిగారికి చెప్పేశారండి- "దిస్ వెంకటా చలమ్ ఈజ్ ఎ జెమ్ ఆఫ్ ఏ ధోబి, ఇతన్ని ఆఫీసుకు మాత్రం మార్చకు" అని! అలాగలాగ చాకలాణ్ణే అయిపోయానండి. మా ఆఫీసులో ధర్మయ్య అని ఒకడున్నాడండి. వాళ్ళకి తండ్రి తాతల కాలంనుంచీ చెప్పులు కుట్టే బిజినెస్సండి. అలాగే గంగయ్య ఉన్నాడండి. వాళ్ళకి లక్ష్మీటాకీసు దగ్గిర ఒక సెలూన్, అదికాక శ్రీనివాస కళ్యాణ మండపాన్ని అనుసరించి మేళం ఉన్నాయండి. ఐనా వాళ్ళిద్దర్నీ ఆ పన్లకోసం పిలవడానికి ధైర్యంలేని మా అధికార్లకి నామీద మాత్రం గొప్ప అభిమానం సార్."

"గుమస్తా పోస్టు ఏదైనా ఖాళీవస్తె దరకాస్తు పెట్టుకో. కొంచెం సర్వీసు అయింది కనకానూ, ఏదో ఇంటర్ దాకా చదివేవు కనకానూ నీకు ఇస్తారేమో. ఆ తరవాత నువ్వు గుమస్తావైపోతే చూస్తూ చూస్తూ నిన్ను బట్టలుతకడానికి పిలవరు కదా." అని ధైర్యం చెప్పబోయేను.

"ఆ సరదా కూడా తీరిపోయిందండి. కిందటి నెల్లో రెండు పోస్టులొచ్చేయండి. అందులో ఒకటి బి.సి.కి రిజర్వేషన్ కూడానండి, అందుకనండి; దినం తప్పక వారి మురికి అంతా వదలగొడుతున్నాను కదా, నా మురికి బతుకు తెల్లార్చకపోతారా, నాకో పోస్టు ఇయ్యకపోతారా అని అయ్యగార్తోనూ అమ్మగార్తోనూ కూడా చెప్పుకున్నానండి. కానీ, నేను తప్పుకుంటే బట్టలుతకడానికి వేరే మనిషిని పెట్టుకోడం; దానికి చేతి డబ్బు కర్చవడం ఒకటీనీ: పైగా బట్టలు చిరగడం మారిగిళ్ళయిపోడంలాంటి రిస్కులొకటీనీ! అందుకని నా కింకొక రాత లేదనుకుంటానండి."

"పోనీ ఒకలా చెయ్యి. బట్టలుతికేటప్పుడుకొంచెం మోటుతనం ఉపయోగించీ: కాస్తబ్లీచింగు పౌడరు తగిలించీ: ఇస్త్రీ చేసేటప్పుడు మరికొంచెంహీటు పెంచీ నీ నైపుణ్యం చూపిస్తె ఏమైనా మార్పుకి అవకాశం ఉండొచ్చేమో?"

"సారీ సార్, నా స్వభావంలో ఉన్న బేసిక్ మోరల్ నన్ను అలా చెయ్యనివ్వదండి."

"సరే: నా కర్జంటు పనుంది: నేను వెళ్తాను. ఎప్పుడైనా కనిపిస్తూ ఉండు, మా పిల్లలందరికీ నువ్వంటే అపేక్ష, నీకు తెలుసు కదా! మీ నాన్నని అడిగేనని చెప్పు." అని వెంకటాచలాన్ని అక్కడితో వదిలేశాను. *